

L'educació com avanç de la civilització

Francesc Michavila ha publicat un nou llibre titulat 'Pasión por la educación', editat pel segell Tecnos

ERIC GRAS
 egras@epmediterraneo.com
 CASTELLÓ

Francesc Michavila és, molt probablement, un dels majors experts quant a l'educació al nostre país. Primer rector de la Universitat Jaume I, a més de Fill Predilecte de la ciutat de Castelló, acaba de publicar un nou llibre, *Pasión por la educación*, de la ma de la prestigiosa editorial Tecnos.

—En una ocasió, conversant amb el filòsof Rafael Argullol, aquest em comentava que «la lectura ens permet veure que ens movem sobre sorres movedisses». Diria que aquesta mateixa afirmació la podriem fer referint-nos a l'educació. Vull dir que, gràcies a l'educació, a la bona educació, som conscients d'uns certs perills que existeixen i als quals podem posar remei. Què entén vostè per educació? I per bona educació?

—Ho diria d'una altra forma: l'educació és essència i fonament de la condició humana, la seua absència nega la nostra raó de ser, degradant-nos fins a fer miserable l'existència. L'educació assegura l'avanç de la civilització en un poble, segons el sentit *azanista* del terme. L'educació constitueix el més poderós instrument per a transformar i fer progressar la societat, com deien vols van impulsar a la Institución Libre de Enseñanza, Giner y Cossío, entre altres. Per ser així d'important, l'educació ha estat i és tan combatuda per aquells que coarten les llibertats, pels més variats cabdills totalitaris. Desconfien de l'obra educativa i dels seus realitzadors, la seua oposició és una prova de la transcendència d'aquesta. Com ho és del valor dels bons mestres i bons professors, que són aquells que impregnen d'esperit crític els coneixements i les habilitats que transmeten als seus alumnes. Perquè no hi ha bona educació si no és crítica. La que manca d'aquest qualificatiu és sol adocrinament, simple instrucció i passivitat.

La bona educació està centrada en l'estímul de la creativitat dels estudiants, que estiguin menys inquietats amb els seus exàmens i quali-

ficacions. Res que sigui al dictat té solidesa, l'obediència cega al qual posseeix l'aura del magisteri tampoc. Per al docent, per al veritable professor al qual hem d'aspirar a ser, l'afirmació de Montaigne: «penseu les vostres idees, no les meues, no em seguïu a cegues, mantingueu-vos lliures», ha de constituir una màxima quotidiana.

—En la seua nova obra ofereix un relat novel·lat de la relació que ha mantingut i manté amb la docència. Arriba a dir que és «l'ofici més bell que existeix», i, no obstant això, si m'ho permet, diria que la docència és un dels oficis més infravalorats i potser injuriats en l'actualitat. Com pot un veure el costat bo de les coses?

—Ho he cregut durant tota la meua vida com a professor i en l'experiència quotidiana he trobat nom-

“

L'educació és el més poderós instrument per a transformar i fer progressar la societat»

brores raons per a reafirmar-me en aquesta creença. Proves d'afecte i gratitud impagables. Com a docent he procurat ser amic dels meus estudiants, concernit pels seus problemes, perquè la labor d'un professor no sols ha de consistir a impartir bé les seues lliçons, sinó que ha d'orientar i, quan ho necessitin els alumnes, ajudar-los.

Som companys en l'aventura educativa, però això no ha de conduir a actituds errònies: els docents i els discentos no són col·legues que es reparteixen difusament les responsabilitats. Companys sí, però cadascun amb les seues responsabilitats i obligacions perfectament assignades.

En l'obra repasso la meua jo-

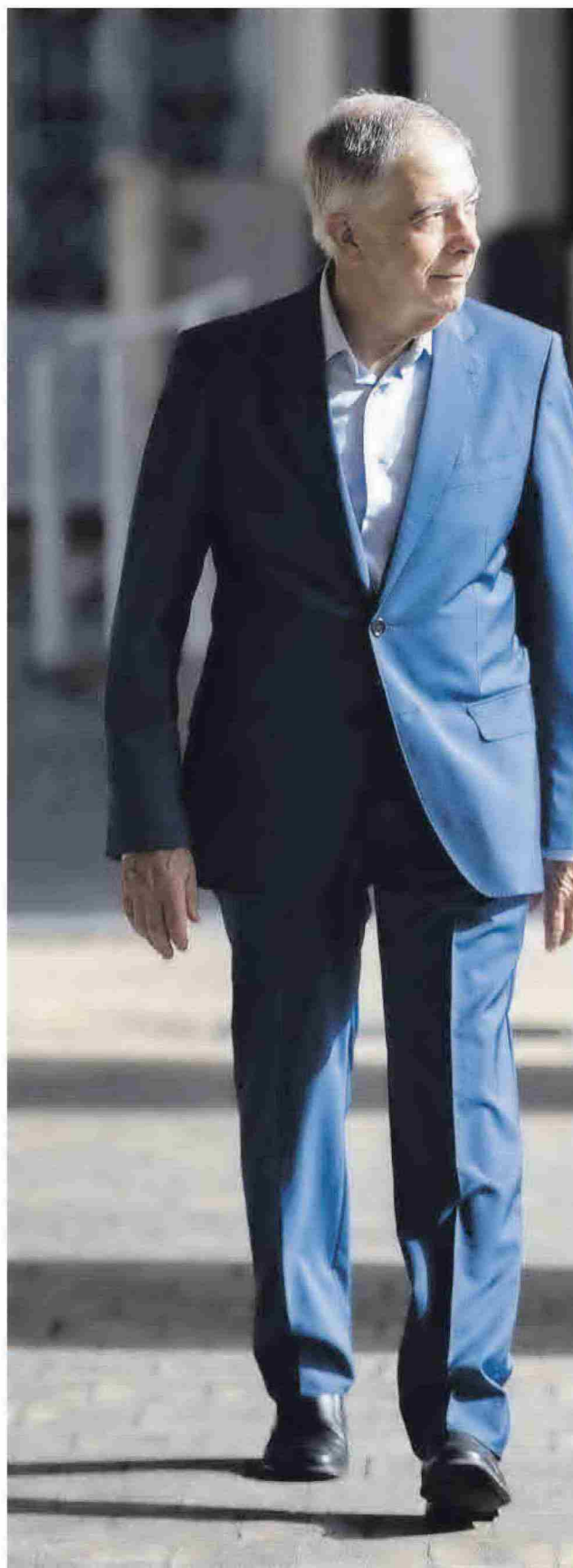
ventut i la meua maduresa, dedicades a l'ofici més bell que existeix: la docència. Després de completar la meua formació científica en La Sorbona parisenca, vaig dedicar una bona part del meu temps a la renovació del model educatiu, inspirant-me en les idees de la Institución Libre de Enseñanza, a la qual estic vinculat des de la joventut. Aquesta estima per la labor dels docents s'entén molt bé amb l'obra dels *institucionistes*. Com també es reflecteix en la rellevància i respecte que es professa pels docents, des dels mestres fins als professors universitaris, en un selecte grup de països, que formen part dels que són tinguts per més feliços del planeta, per citar només un: el cas de Finlàndia. El seu secret es troba en una elevada dotació de recursos econòmics i en la formació que reben els futurs docents. Països que inverteixen adequadament en l'educació dels seus joves, i cal no oblidar que fa anys l'OCDE va valorar l'educativa com la inversió més rendible. Els que infravaloren l'obra educativa recorden aquella sentència del gran savi que va ser Antonio Machado: *menyspreen quant ignoren*.

—Hi ha un element fonamental quan un parla sobre educació i és, crec jo, la llibertat. Educació i llibertat sempre van de bracet? La política permet que això sigui així?

—Sí, com vinc exposant, educació i llibertat són dues parts d'un mateix tot. Per això, aquells credos polítics que recelen sobre on pot conduir un increment constant de les llibertats ciutadanes pretenen controlar els continguts i els mètodes educatius.

—Al llarg de la seua trajectòria professional, i no em refereixo únicament a la seua labor docent, que també, ha posat l'accent principalment en l'europeïtzació. Vostè creu a Europa, i jo em pregunto si l'educació continua sent una de les grans assignatures pendents.

—Soc europeïsta ferm. La unió política dels europeus és el nostre únic futur esperançador, malgrat les dificultats actuals. En més de dos-cents anys d'existència del projecte unificador europeu no han estat

ANDREU ESTEBAN

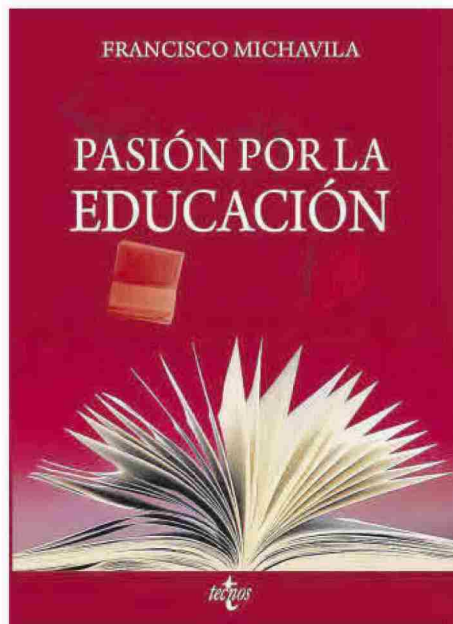
Michavila fou el primer rector de la Universitat Jaume I és, també, Fill Predilecte de Castelló.

pocs els moments de sotsobre, molt pitjors que l'actual. Potser poden comparar-se les circumstàncies actuals amb els anys foscos dels feixismes dominant a l'Europa de les guerres mundials? En una de les seues últimes entrevistes, l'eminent economista Jean Monnet, considerat com a Pare del projecte europeu, que arrenca del Tractat de Roma de 1957 i la plena realització del qual es concreta a la Unió Europea amb el Tractat de Maastricht, afirmava que si tornés enrere en el temps i reiniciés la seua obra unificadora d'Europa no la començaria per l'Economia sinó per l'Educació. Però ningú pot negar les bones realitzacions educatives dels últims decennis, com és el Programa Erasmus, o la recent creació de les anomenades Universitats europees, encara en fase incipient.

— Com dèiem anteriorment, 'Pasión por la educación' és un relat novel·lat en el qual existeix un narrador que condueix al lector per alguns dels fets més rellevants de la seua vida docent i del seu esforç per generar un sistema educatiu concorde als temps. La pregunta que li faig a continuació és per què va optar per novel·lar aquests fets. Li era més fàcil contar aquesta història, la seua història, desmarcant-se del seu propi jo, d'aquest caràcter autobiogràfic pur i dur?

— Des que vaig pensar escriure aquest llibre, vaig tenir clar que no havia de ser una espècie de memòries personals sinó, per contra, una obra coral. Encara que el seu fil conductor fossin les meues vivències, no vaig voler circumscriure'm a elles en cap manera. Per això vaig incorporar, a més donar-los veu a personatges coneguts amb els quals he compartit experiències educatives, altres protagonistes sorgits de la meua imaginació — d'aquí el qualificatiu de «relat novel·lat» — que aportessin actituds i pensaments diferents a les posicions dels actors reals. Això sí, sense alterar en un àpex la realitat esdevinguda. No sé si és una forma més fàcil de contar la història, però sí que és més amena o, almenys, així ho penso.

— Un dels elements centrals del llibre és «l'aventura de crear una universitat». Ja Ortega y Gasset, en la seua cèlebre 'Misión de la Universidad', es mostrava apesarat per veure com la Universitat (amb majúscula) havia deixat d'exercir una de les seues funcions, com és la seua implicació i compromís amb la societat. En aquesta aventura que vostè va protagonitzar, es va trobar amb aquesta mateixa

resultats aconseguits en el bon ús dels recursos econòmics que rep. Aquí troba el seu valor la comunicació, l'explicació a la societat del seu aprofitament. Una legislació basada en la confiança, amb l'avaluació a posteriori dels resultats aconseguits, ha de reemplaçar a la ja obsoleta jungla legislativa universitària, farragosa, que es funda en la desconfiança i dona peu als rígids controls a priori. Comunicació i responsabilitat, davant la societat. No es tracta de més lleis ni més normatives, sinó de dotar-la amb majors recursos i mesurar el seu aprofitament, com a base per a les posteriors assignacions econòmiques.

— Pocs compten amb la seua experiència, d'aquí ve que li preguntí si Espanya va sofrir el cèlebre furor

per la «titulitis» i quin ha estat la repercussió que va arribar a provocar, tenint en compte que avui dia la formació professional gana més pes en l'àmbit educatiu

— Va haver-hi un temps en què es va estendre la idea que hi havia massa universitaris en la societat espanyola, a la qual va seguir l'afirmació que sobraven universitats. Ho solien proclamar, sense aportar dades precises sinó algunes anècdotes personals que transformaven en contundents arguments d'autoritat, mancadés de qualsevol rigor, els nostàlgics de temps foscos ja superats. Mogut per la curiositat de saber sobre la veritat del tema, vaig realitzar diversos estudis comparatius amb els altres països europeus del nostre entorn i vaig publicar els resultats. No, no érem el país amb més universitaris per càpita, i molt menys quant al nombre d'universitats per milió d'habitants, més aviat ens situàvem per darrere de França, Alemanya o els Països Baixos, per posar uns exemples. Calia recuperar dècades d'endarreriment econòmic i social, i va anar a les aules universitàries on es van formar els titulats i professionals que van dur a terme aquesta encomiable labor.

— En el seu nou llibre apareixen també nombrosos personatges, molts d'ells cèlebres, amb els quals va tenir relació. Sense voler ficar-li en un compromís, quins d'aquests personatges destacaria per sobre de la resta i per quin motiu.

— No sabia fer aquesta distinció, ni tampoc vull fer-la. De cadascun, a la seua manera, he après no poc.

— Per a finalitzar, com d'important és la capacitat de sorpresa?

— Enorme. Com a peu d'una foto d'Unamuno, ja major llegendat en el seu llibre, deia Bernardo G. de Cándamo: «El mai vençut excepte per si mateix». Així vull ser. =

“ El compromís amb la societat era un dels fonaments que sustentaven la meua volguda UJI »

— sensació? Diria que la Universitat d'avui sí que s'implica i està compromesa amb la societat?

— Com explico amb detall en dos dels capítols del llibre, el compromís amb la societat era un dels fonaments que sustentaven la nova universitat, la meua volguda Universitat Jaume I, com posar-la al servei de la societat. La qual cosa no consisteix a centrar les seues activitats exclusivament a formar als joves que arriben a les seues aules. També calia fer de la Ciència la seua causa primordial. Les universitats d'avui estan més compromeses que ahir amb la societat del seu entorn, i procuren atendre noves demandes formatives i desenvolupar recerques que deriven en aplicacions que millorin la qualitat de vida dels ciutadans. Però encara hi ha un llarg camí per recórrer...

— Abans relacionàvem l'educació amb la llibertat. I la comunicació on queda? I la responsabilitat?

— Sens dubte, en un primer nivell. Si ens referim a l'educació pública, i més concretament a la universitària, la rendició de comptes a la societat sobre el que fa i quines són les seues prioritats educatives i de recerca és absolutament imprescindible. L'autonomia s'ha de conjugar amb la presentació dels